

Kommunrevisorerna informerar

Granskning av styrning och planering för att möta framtida behov inom äldreomsorgen

Granskningens inriktning

Under perioden 2015–2024 har andelen äldre (80+) i Umeå kommun ökat, från 3,9 % år 2015 till 4,9 % år 2024. År 2029 förväntas andelen äldre öka ytterligare och uppgå till 6,3 %, en ökning på närmare 2 100 personer jämfört med år 2023. Andelen äldre som har insatser i form av hemtjänst eller särskilt boende har dock minskat under motsvarande tidsperiod, från 37 % år 2015 till 30 % år 2024.

För att möjliggöra en långsiktig planering av äldreomsorgen och behovet av äldreomsorgsinsatser, behöver verksamheterna göra erforderliga analyser avseende befolkningsutvecklingen och volymutvecklingen på sikt, och hur det i sin tur påverkar behovet av äldreomsorg framöver. Pensionsavgångar, ökad konkurrens om personal samt hälsoutvecklingen för de allra äldsta är faktorer som är viktiga att ta hänsyn till i planeringen för den framtida äldreomsorgen.

Resultat

Granskningen visar att befolkningsprognoser tas fram årligen och bryts ned på delområden, vilket ger ett centralt underlag för att bedöma framtida behov av äldreomsorg inom budgetprocessen. Det finns också en planering baserad på dessa prognoser.

Förvaltningens egna prognoser och planering visar dock att kommunen riskerar brist på platser i särskilt boende varje år från 2026 till 2034. Detta kan leda till ökad belastning på hemtjänst, korttidsboende och växelvård samt riskera kvaliteten i insatserna för personer med behov av särskilt boende. Även risken för viten från IVO ökar om beslut inte kan verkställas i tid. Det framgår dock av granskningen att om ett temporärt ökat tryck skulle uppstå mellan planerade nybyggnationer finns möjlighet att ta tidigare avvecklade lokaler i drift igen. Dessa lokaler möter dock inte kraven för framtidens äldreomsorg, men är funktionsdugliga som tillfälliga lösningar.

Kompetensförsörjningsanalyser genomförs årligen på övergripande nivå, och under 2024 togs särskilda personalanalyser fram för hemtjänst och särskilt boende. Vi noterar att kommunen står inför utmaningar gällande kompetensbehoven. Samtidigt konstaterar vi att nämnden har beslutat om en kompetensförsörjningsplan, där planerade aktiviteter för 2026 redovisas i syfte att säkerställa en god kompetensförsörjning.

Umeå kommun tillämpar kvarboendepincipen. Riktlinjerna anger att särskilt boende beviljas först när behov inte längre kan tillgodoses i ordinärt boende och när omfattande, varaktiga behov samt krav på personal dygnet runt föreligger. Ett stöddokument används för att beräkna när hemtjänstinsatser blir mindre ekonomiskt fördelaktiga än särskilt boende.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att äldrenämnden endast delvis säkerställt en ändamålsenlig planering för att kunna möta framtida behoven inom äldreomsorgen.

Rekommendationer

Utifrån våra bedömningar rekommenderar vi äldrenämnden att:

- säkerställa att det finns tillgång till särskilda boenden som motsvarar det prognostiserade behovet.
- säkerställa att det finns en strategi, vid brist på platser i särskilt boende, för att kunna tillhandahålla insatser av god kvalitet till brukare enligt socialtjänstlagen.

Azets rapport "Granskning av styrning och planering för att möta framtida behov inom äldreomsorgen". För ytterligare information, kontakta revisionens ordförande Ewa Miller, tel 070-622 03 44